DOI: https://10.5281/zenodo.17664406

BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINF O‘QITUVCHILARINING IJODIY FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA PEDAGOGIC VA PSIXOLOGIK JARAYONLAR

Mamedova Maxfuza Erkinovna

Angren Universiteti “Pedagogika va psixologiya”

kafedra o‘qituvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining ijodiy faoliyatini shakllantirish va rivojlantirishda pedagogik hamda psixologik jarayonlarning o‘rni yoritiladi. Muallif tomonidan ijodiy o‘qitish usullarining turlari, ularning o‘quv jarayoniga ta’siri, o‘quvchilar va o‘qituvchi o‘rtasidagi interaktiv munosabatlarni kuchaytirishdagi roli tahlil qilinadi. Xususan, jamoaviy ish, aqliy hujum, rolli o‘yinlar, dizayn fikrlash, SCAMPER modeli, o‘quv sumkasi va muzqaymoq tayoqchalari kabi zamonaviy ta’lim strategiyalari orqali o‘quvchilarda ijodiy fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish, muammolarni hal qilish va tanqidiy yondashuv ko‘nikmalarini shakllantirish imkoniyatlari ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, bolalar tasavvurining rivojlanishi, tafakkur bosqichlari va kognitiv faoliyat bilan bog‘liq psixologik omillar ham tahlil qilinadi. Maqolada ijodiy ta’lim usullarining ahamiyati, ularning boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining shaxs sifatida kamol topishidagi o‘rni asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari ijodkor, fikrlaydigan va innovatsion g‘oyalarni ilgari sura oladigan o‘qituvchilarni tayyorlashda muhim metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: ijodiy faoliyat, boshlang‘ich ta’lim, pedagogik jarayon, psixologik rivojlanish, ijodiy o‘qitish usullari, tafakkur, bolalar tasavvuri, innovatsion ta’lim.

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматриваются педагогические и психологические процессы, способствующие развитию творческой активности будущих учителей начальных классов. Особое внимание уделяется инновационным методам обучения, таким как групповая работа, мозговой штурм, ролевая игра, дизайн-мышление, модель SCAMPER, «учебные сумки» и интерактивные методы, включая использование палочек от мороженого. Эти подходы способствуют активному вовлечению учащихся, развитию их когнитивных способностей, самостоятельного мышления и навыков решения проблем. В статье также анализируются этапы формирования детского воображения, креативного и критического мышления, а также значение творческого воображения в учебном процессе. Подчеркивается важность формирования у учащихся внутренней мотивации, эмоционального отклика и познавательного интереса. Полученные результаты служат методологической основой для подготовки современных, креативно мыслящих педагогов, способных эффективно организовать образовательный процесс в начальной школе.

Ключевые слова: творческая активность, начальное образование, педагогический процесс, психологическое развитие, инновационные методы обучения, воображение, когнитивные способности, вовлеченность учащихся.

ABSTRACT

This article explores the pedagogical and psychological processes involved in developing the creative activity of future primary school teachers. It examines various innovative teaching methods—such as collaborative learning, brainstorming, role-playing, design thinking, the SCAMPER model, learning bags, and interactive tools like ice cream sticks—that enhance both teacher effectiveness and student engagement. The study highlights how these creative approaches foster cognitive development, independent thinking, and problem-solving skills in students. Additionally, the psychological foundations of imagination, critical thinking, and the gradual formation

of children's mental and creative capabilities are analyzed. Emphasis is placed on the importance of stimulating students' intrinsic motivation, emotional engagement, and intellectual curiosity through imaginative teaching strategies. The research underscores the role of creative teaching in shaping reflective, innovative, and future-ready educators, providing a solid methodological basis for modern teacher training programs.

Keywords: creative activity, primary education, pedagogical process, psychological development, innovative teaching methods, imagination, cognitive skills, student engagement.

Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining ijodiy faoliyatini shakllantirish va rivojlantirish, hozirgi zamon ta’limida muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy pedagogik jarayonlar o‘qituvchidan nafaqat bilim beruvchi, balki o‘quvchi shaxsini rivojlantiruvchi, uni erkin fikrlashga, mustaqil qaror qabul qilishga o‘rgatuvchi, ijodiy shaxs sifatida shakllantiruvchi faoliyatni talab qiladi.

Ijodiy o‘qitish usullari o‘qituvchini bir o‘quvchining bezovtaligidan, ikkinchisining uyqusidan, quruq ma’lumot yoki nazariy darslarda o‘quvchilarni yo tanbehdan qo‘rqib ularga ergashishga yoki sinfni g‘alayon va tartibsizlikka to‘ldirishdan qutqarib qoladi. Bu o‘qituvchining o‘qituvchilik faoliyatida duch kelishi mumkin bo‘lgan eng yomon narsa.

Shuning uchun ham olimlar va pedagoglarning uzoq izlanishlari va ko‘plab tadqiqotlari natijasi bo‘lgan hamda o‘quvchining psixologiyasi va xulq-atvorini tushunishga asoslangan yangi o‘qitish usullarini yangilash zarurati tug‘ildi.

O‘qitishdagi ijodiy usullarning ko‘pligi turli xil variantlarni taqdim etgan bo‘lib, ular orasidan o‘qituvchi o‘z maqsadiga xizmat qiladigan va o‘z predmetiga mos uslubni tanlaydi. Ba’zi ijodiy o‘qitish strategiyalari o‘quvchilar o‘rtasidagi hamkorlikka bog‘liq bo‘lsa, ba’zilari individual mahoratga e’tibor qaratadi.

Xalqaro maktablaridagi sinflarimizda biz har doim talabaning shaxsiyatini rivojlantiruvchi va uni aql-idrokidan foydalanishga, innovatsion yechimlarni topishga

va uni ijodiy shaxsga aylantiradigan yangi g‘oyalarni yaratishga undaydigan eng yaxshi ijodiy o‘qitish usullariga amal qilishga intilamiz.

Ijodiy o‘qitish usullari talaba va uning sinfdoshlari o‘rtasidagi, dars davomida o‘quvchi va o‘qituvchi o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlarni kuchaytirishga yordam berdi, shuningdek, uni talablarga ko‘proq javob beradigan va xabardorligini oshirishni tezlashtiradigan usul bo‘yicha ko‘proq ishlashga undadi.

Ushbu natijaga erishish uchun ijodiy o‘qitish strategiyalari o‘quvchilarni, ularning o‘zaro ta’sirini va o‘quvchi darsdan nimani o‘rganishi mumkinligini darsning asosiy yo‘nalishiga aylantirdi.

Talabaning ma’lumot hajmini oshirishga intiladigan an’anaviy usullardan farqli o‘laroq, o‘qituvchi ta’lim jarayonining diqqat markazida bo‘ladi.

Ijodiy ta’lim berishning 7 ta eng yaxshi usuli mavjud bo‘lib:

Ijodiy o‘qitish o‘quvchilarni oddiy vazifalarni, masalan, tadqiqot olib borish uchun ishchi guruh tuzish yoki o‘qituvchi talab qilgan maxsus shartlar orqali murakkab muammolarni qo‘yish va ularga mos yechim topish kabi murakkab vazifalarni bajarishda hamkorlik qilishga majbur qiladi.

Ijodiy ta’lim usullaridan foydalanish muammoni hal qilish uchun farazlarni yaratishga yordam beradi. Quyida 7 ta eng yaxshi ijodiy o‘qitish usullari keltirilgan: Bu talabalarni munozaralarga, muammolarni hal qilishga va boshqa ta’lim vaziyatlariga jalb qilishga hissa qo‘shadi:

1 - jamoaviy ish.

Bu usulning foydasi talabalarni fikr almashish va boshqalarning fikrini hurmat qilish va qabul qilishni o‘rgatishda, shuningdek, ularni oddiy yoki murakkab muammolarning eng yaxshi yechimlarini topishga va ular bo‘yicha eng to‘g‘ri qaror qabul qilishga o‘rgatishdadir.

Bu usul o‘quvchilarni bir necha kichik guruhlarga bo‘lish, so‘ngra ularga guruhlarning hamkorlik qilish va o‘zaro ma’lumot almashish asosida hal qilish uchun topshiriqlarni berishni o‘z ichiga oladi.

2- Aqliy hujum.

Ushbu ijodiy o‘qitish usuli o‘quvchining faolligini oshirishga yordam beradi, boshqa odamlarning ma’lumotlari, tajribasi va fikrlash tarzidan foydalanishga yordam beradi va boshqalarning fikrini hurmat qilish va qabul qilishga o‘rgatadi, shuningdek, muammolarni hal qilishda ijodiy yechimlarni ishlab chiqishda foydali usuldir.

Aqliy hujumda asosiy maqsad tafakkurni rag‘batlantirishdan iborat bo‘lib, muammo aniq belgilab qo‘yiladi, amal qilishi kerak bo‘lgan me’yorlar aniqlanadi. So‘ngra o‘qituvchi o‘quvchilardan hech qanday g‘oyani tanqid qilmasdan, baholamasdan o‘z fikrlarini bildirishni so‘raydi. Shunday qilib, g‘oyalar to‘xtovsiz, hammasi bo‘sh bo‘lguncha sanab o‘tishda davom etadi.

Shundan so‘ng navbatdagi bosqich boshlanadi, ya’ni talabalar taklif qilingan g‘oyalarni egallab olishlari va ularni yangi g‘oyalar yaratish uchun rivojlantirishlari, barcha qaydlarni olish uchun shaxs tayinlanishi kerakligini ta’kidlab o‘tishlari kerak. So‘ngra “aqliy hujum” sessiyasi tugagandan so‘ng, g‘oyalar o‘rganiladi va baholanadi.

3 - Rol o‘ynash.

Rolli o‘ynash usuli o‘quvchining biror holat bilan bog‘liq bo‘lgan o‘ziga xos xarakterini o‘z zimmasiga olishi va unda sodir bo‘layotgan voqealarni kuzatishiga asoslanadi, shunda u bu ishni shu shaxs nuqtai nazaridan o‘rgana oladi.

Amaliyotning bunday turi talabalarda qiziqish uyg‘otadi, shuning uchun ularga harakat qilish istagini yoqadigan rollar berilishi kerak; ular o‘zlari his qiladigan xarakterni tanlaydilar va buning o‘rniga ular o‘ylashlari mumkin.

Rollarni taqsimlagandan so‘ng, ushbu rollar haqida bir qator aniq va aniq ma’lumotlar taqdim etiladi. Talabalar buni ishonch bilan bajarishlari uchun, so‘ngra ma’lumotni tahlil qilish va muhokama qilish uchun biroz vaqt ajratish zarur.

4- Dizayn fikrlash.

Ijodiy o‘qitishning bu usuli muammolar yechimini topish, hamkorlikka erishish, o‘quvchilarda ijodkorlikni rag‘batlantirishga asoslangan.

Dizayn fikrlash - bu chiziqli bo‘lmagan jarayon bo‘lib, 5 bosqichdan iborat, darslar va foydalanadigan mashg‘ulotlarga muvofiq tartibga solinadi.

Bu eslatmalarni to‘plash, ularni yozish, sinovdan o‘tkazish va yechimlarni baholashga tayanadi.

O‘ylab ko‘ring: fikringizni ishlating va yangi ijodiy g‘oyalarni o‘ylab toping.

Aniqlash: muammolarni bilish, ularga tashhis qo‘yish va ularni hal qilish imkoniyatlarini o‘rganish.

Empatiya qiling: his-tuyg‘ularingizni rivojlantiring va yechim nimani talab qilishini biling.

Yozing: O‘zingizning loyihangiz bo‘yicha namunaviy yechimlar; iloji boricha ko‘proq g‘oyalarni o‘rganish.

5- O‘quv sumkasi.

Ushbu turdagi usul o‘quvchilarning individual imkoniyatlari va farqlarini hisobga oladi va ularda o‘z-o‘ziga ishonish g‘oyasini mustahkamlaydi, talabalarga taqdim etilgan sumkada ular haqida to‘liq ma’lumotni o‘z ichiga olgan o‘quv materiallari, ularning tarkibiy qismlari va ular erishadigan maqsadlar.

U darsdan oldin va keyin baholash testlarini o‘tkazishga asoslanadi, u o‘quv dasturida yordam beradigan bir nechta ta’lim usullarini o‘z ichiga olganligini hisobga olinmaydi.

6- Scamper modeli.

SCAMPER modeli ijodkorlik va aqliy hujum qobiliyatini to‘plash uchun qo‘llaniladigan eng yaxshi usullardan biri bo‘lib, muammolarni hal qilish va to‘siqlarni yengish uchun ishlatiladi.

U muammoni o‘rganishni qo‘llab-quvvatlaydigan savollar ro‘yxatidan foydalanishga asoslangan. O‘ylash uchun yangi g‘oyalar va yechimlarni yaratish uchun quyidagi savollar mavjud:

Almashtirish: nimani almashtira olish mumkin?

Qo‘shimcha: Muammoni hal qilish uchun nimani birlashtira olaish mumkin?

Moslashuv: Muammoni hal qilish uchun nimani o‘zgartirish va foydalanish mumkin?

Tahrirlash, kichraytirish yoki kattalashtirish: Elementni tahrirlay olasizmi? Nima qo‘shishingiz mumkin? Va nimani olib tashlashingiz mumkin?

Qayta foydalanish: Buyumni qanday qilib boshqacha yo‘l bilan yoki boshqa maqsadda ishlatishingiz mumkin?

Olib tashlash: nimadan qutulish mumkin?

Qayta tartibga solish: nimani boshqa yo‘l bilan o‘zgartirishingiz mumkin?

Bu usul o‘quvchilarni tegishli yechimlar yaratish haqida fikr yuritishga bog‘liq. Usul muayyan muammoga oid harakatlar ro‘yxatini taqdim etishda amalga oshiriladi, ular orqali yangi g‘oyalar yaratiladi.

7- Muzqaymoq tayoqchalari.

O‘qitishda ijodiy fikrlash strategiyasining bu usuli o‘quvchilarni hayajonlantirishga, diqqatni jamlash darajasini oshirishga va ularni o‘rganishga undashga yordam beradi.

Bu usul o‘qituvchi o‘z o‘quvchilarining ismlarini muzqaymoq tayoqchalariga yozib, so‘ng ularni qutiga solib qo‘yish orqali amalga oshiriladi. Keyin u dars davomida tayoqlardan birini tortib oladi va tayoqchada ismi ko‘rsatilgan o‘quvchiga savolga javob berish yoki muayyan vazifani bajarishni topshiradi.

Ijodiy o‘qitish usullaridan foydalanishning afzalliklari bu an’anaviy usullardan foydalanish eskirgan va zerikarli bo‘lib qolgan, ayniqsa tasvirlar, tovushlar va videokliplar bolalarimizning hayotiga kirib, maktab darslarida e’tibor berish uchun motivatsiyani yo‘qotgan. Ma’lumot uchun ijodiy va jozibali vositalarni topish kerak va farzandlarimizning qalbi va ongiga kirish uchun foyda beradi.

Ijodiy usullar o‘quvchilarni izlanishga va ularning ongini rivojlantiruvchi yangi vositalarni kashf etishga undaydi. Bu talabalarga tez o‘rganish va muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini oshirish imkoniyatini beradi. Boshqalar bilan qanday muloqot qilish va hamkorlik qilishni, vaqtni boshqarishni va o‘z vazifalarini birinchi o‘ringa qo‘yishni o‘rgatadi. Talabalarning ma’lumot olish jarayonini silliq va soddalashtiradi va ularga asoslarni tezda o‘rganish imkonini beradi.

Bu sizga o‘quvchilarning tushunishini tekshirishga, ular nima bilan kurashayotganini aniqlashga va tegishli yechimlarni topishga yordam beradi. O‘quvchilarning o‘z-o‘zini baholashini yaxshilaydi, chunki ular o‘rganganlarini tushunadilar va shu bilan nima etishmayotganini bilishadi. Ijodiy usullar sinfni faollashtiradi, uni yanada qiziqarli qiladi va o‘quvchilarni ko‘proq muloqot qilishga undaydi.

Yuqoridagilardan shuni bilamizki, o‘quvchilar qalbida o‘rganishga ishtiyoq va mehr uyg‘otadigan, o‘rganganlarini zerikarli va quruq darslardan yiroq, sodda va zavqli idrok etish imkonini beradigan ijodiy o‘qitish usullaridan foydalanish muhim ahamiyatga ega.

Shuning uchun bu usullar xalqaro kortej maktablarida qabul qilingan. Zero, biz o‘quvchilar qalbida bilimga muhabbat tuyg‘usini uyg‘otadigan, ularning kelajakda katta ahamiyatga ega inson bo‘lib yetishishiga yo‘l ochib beradigan qulay o‘quv muhitini yaratishga astoydil intilamiz.

Bolalar ijodiyotini o‘rganish ijodiy fikrlashni rivojlantirishning kamida uchta bosqichini aniqlashga imkon beradi: vizual-samarali, sabab va indikativ.

Ko‘rinadigan ish haqida o‘ylash erta yoshda ishlashdan yordam beradi. Samarali vizual fikrlashni rivojlantirish jarayonida bola ob’ektni nafaqat uning tashqi xususiyatlarini, balki muammoni hal qilish uchun zarur bo‘lgan narsalarni farqlash qobiliyatini rivojlantiradi. Bu qobiliyat hayot davomida rivojlanadi va har qanday murakkab muammolarni hal qilish uchun mutlaqo zarurdir.

Bolalarda sabab tafakkurining rivojlanishi o‘z harakatlarining oqibatlarini anglashdan boshlanadi. Yoshga etgan bolada 4-5 yoshda kognitiv qiziqishlar alohida ob’ektlar, ularning nomlari va xususiyatlaridan hodisalar o‘rtasidagi munosabatlar va aloqalarga o‘tadi. Ular nafaqat narsalarga, balki ular bilan bo‘lgan harakatlarga, odamlar va narsalarning o‘zaro ta’siriga, sabab va oqibatlarning munosabatlariga e’tibor berishni boshlaydilar. Birinchidan, bolalar real ob’ektlar bo‘yicha harakatlarni rejalashtirishni lingvistik material bilan: so‘z, bayonot, matn bilan o‘rganadilar.

Refraktsiya yoshi, ahamiyati o‘zgarishi bilan fikrlash rivojlanishining bunday turlari boshlang‘ich maktab ta’limi davrida ham rivojlanishda davom etadi. Bundan tashqari, bolalarning kognitiv faolligini o‘rganish shuni ko‘rsatadiki, boshlang‘ich maktabning ohiriga kelib tadqiqot faolligi oshadi.

Fikrlash bosqichidagi bolalarning tadqiqot faoliyati ikkita xususiyat bilan tavsiflanadi: aqliy faoliyatning mustaqilligini rivojlantirish va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishdan iborat.

Mustaqillik tufayli bola o‘z tafakkurini nazorat qilishni o‘rganadi, tadqiqot maqsadlarini belgilash, sabab-oqibat munosabatlari gipotezalarini ilgari surish va unga ma’lum bo‘lgan faktlarni taklif qilingan farazlar nuqtai nazaridan ko‘rib chiqiladi. Tanqidiy fikrlash jarayonida bolalarning o‘z faoliyatiga va boshqalarning faoliyatiga tabiat va jamiyat qonunlari hamda qoidalari nuqtai nazaridan baho berishda namoyon bo‘ladi.

Bolalar o‘sib ulg‘ayganlarida, hodisaning yagona sababini aniqlab bo‘lmaydigan juda ko‘p holatlarga duch kelishganligi sababli, bu hollarda sabab-oqibat asoslari etarli bo‘lmaydi. Vaziyatni dastlabki baholash va voqealar rivojiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadigan ko‘plab variantlar va ko‘plab faktlar orasidan tanlash kerak. Bunday holda, tanlov “qidiruv maydonini toraytirish”, uni yanada ixcham va tanlab olish imkonini beruvchi bir qator mezonlar asosida amalga oshiriladi. Tanlangan qidiruv mezonlari asosida murakkab va shubhali vaziyatlarni hal qilishga imkon beradigan fikrlash evristik deb ataladi bu taxminan 12-14 yoshdan iboratdir. Shunday qilib, bolaning har qanday vazifaga ijodiy yondashishini rivojlantirar ekan, tafakkurning barcha turlarini bosqichma-bosqich shakllantirib, unga fikrlaydigan va ijodiy shaxs sifatida o‘sish imkoniyatini berish mumkin.

Boshlang‘ich maktab yoshida bolani tarbiyalashning eng muhim shartlaridan biri ijodiy tasavvurdir. Har qanday o‘quv predmetini xayolning faol faoliyatisiz, darslikda nima yozilganligini, o‘qituvchi aytganlarini tasavvur qila olmasdan, tasviriy tasvirlar bilan ishlay olmasdan turib, haqiqiy o‘zlashtirish mumkin emas. Boshlang‘ich maktab yoshida tasavvurni rivojlantirish jarayonida oldindan idrok etilgan narsalarni namoyish

qilish yoki berilgan tavsif, sxema, chizma va boshqalar bo‘yicha tasvirlarni yaratish bilan bog‘liq bo‘lgan qayta tasavvur kuchayadi. Transformatsiya, o‘tmishdagi taassurotlarni qayta ishlash, ularni yangi kombinatsiyalar va kompozitsiyalarga birlashtirish bilan bog‘liq tasvirlar ham keyingi rivojlanishni oladi.

Bolaning tasavvuri kattalarnikidan ko‘ra boyroq, ijodiyroq bo‘ladi, degan fikr keng tarqalgan bo‘lib, yosh bola odatda o‘z tasavvurining yarmini yashaydi. Biroq, 30-yillarda A.Vygotskiy bolaning tasavvuri asta-sekin rivojlanib borishini bildirib o‘tgan. Shunday ekan, bolaning tasavvuri kattalarnikidan boyroq, deyish adolatdan emas. Ba’zan, etarli tajribaga ega bo‘lmagan holda, bola hayotda duch keladigan narsalarni o‘ziga xos tarzda tushuntiradi va bu tushuntirishlar ko‘pincha kattalar uchun kutilmagan va o‘ziga xos bo‘lib tuyuladi. Ammo agar bolaga biror narsa yaratish yoki ixtiro qilish uchun maxsus topshiriq berilsa, ko‘p bolalar adashib, buni qilishdan bosh tortadilar yoki topshiriqni shartli va qiziqishsiz bajarishadi. Juda kam bolalar vazifani ijodiy bajara oladilar. Shuning uchun bolaning ijodiy tasavvurini rivojlantirish kerak. Bolalar fantaziyasini tasvirlab, L. Vygotskiy tasavvurning psixologik mexanizmini tushunish zarurligi haqida gapirdi va buni tasavvur va haqiqat o‘rtasidagi mavjud munosabatlarni aniqlamay turib amalga oshirish mumkin emas. Vygotskiy, - to‘g‘ridan-to‘g‘ri boylik va hilma-xillikka, shaxsning oldingi tajribasiga asoslanadi, chunki bu tajriba tasavvur tuzilmalari yaratilgan materialdir. Insonning tajribasi qanchalik boy bo‘lsa, uning tasavvuri shunchalik moddiy bo‘ladi. Dunyo haqidagi bu g‘oyani alohida ta’kidlash kerak, chunki u xorijda keng tarqalgan.

Bizning mamlakatimizda esa bola zo‘ravon va cheksiz tasavvurga ega bo‘lib, ichidan yorqin, noorganik tasvirlarni yaratishga qodir. Bu jarayonga kattalarning, o‘qituvchining har qanday aralashuvi faqat bu tasavvurni cheklaydi va yo‘q qiladi, uning boyligini kattalar tasavvuri bilan taqqoslab bo‘lmaydi. Shu bilan birga, bolaning tajribasining qashshoqligi uning tasavvurining qashshoqligini ham aniqlab berishi aniq. Tajriba kengayib borishi bilan bolalarning ijodiy faoliyati uchun mustahkam poydevor yaratiladi.

Kichik yoshdagi o‘quvchilarning ijodiy faoliyati kontseptsiyasi bu yosh davrining asosiy psixologik neoplazmalari va kashshoflik faoliyatining xarakterini tahlil qilish, o‘quvchi muayyan ma’noda o‘qituvchi bilan birgalikda quradigan ta’limni ijodiy jarayon sifatida tashkil etishning zamonaviy talablari, ushbu yoshda faoliyat mavzusiga va uni o‘zgartirish usullariga yo‘naltirilganlik ijodiy tajribani nafaqat amaliy bilimlarda, balki muayyan ob’ektlar, vaziyatlar, hodisalarni yaratish va o‘zgartirish, bilimlarni ijodiy qo‘llash kabi faoliyatda to‘plash imkoniyatini ko‘rsatadi.

Ushbu masala bo‘yicha psixologik-pedagogik adabiyotlarda ijodiy faoliyatga ta’riflar berilgan. Bilim bu – “O‘quvchining bilimini shakllantiradigan ijodiy faoliyat jarayoni sifatida tushuniladigan o‘quv faoliyati”.

Transformatsiya bu - yangi o‘quv va maxsus bilimlarni olish uchun rivojlanayotgan boshlang‘ich bo‘lib xizmat qiladigan asosiy bilimlarni umumlashtirish bo‘lgan talabalarning ijodiy faoliyati.

Yaratish bu - o‘rganilayotgan sohalar bo‘yicha talabalar tomonidan o‘quv mahsulotlarini loyihalashni o‘z ichiga olgan ijodiy faoliyat.

Bilimlarni ijodiy qo‘llash - talabaning bilimlarni amaliy qo‘llashda o‘z g‘oyalarini joriy etishni o‘z ichiga olgan faoliyatdir.

Bularning barchasi “Kichik o‘quvchilarning ijodiy faoliyati” tushunchasini aniqlashga imkon beradi: moddiy va ma’naviy madaniyat ob’ektlarini bilish, yaratish, o‘zgartirish va ulardan foydalanishning ijodiy tajribasini o‘zlashtirishga qaratilgan boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining samarali shaklidir.

Kichik maktab o‘quvchilarining ijodiga bo‘lgan bilim intilishi o‘zini izlanish faolligi, yuqori sezuvchanlik, rag‘batning yangiligiga, vaziyatga sezgirlik, odatiy yangilikni kashf etish, yangi (mavzu, sifat)ga nisbatan yuqori tanlanganlik shaklida namoyon bo‘ladi.

7-8 yoshga kelib, kichik o‘quvchining ijodi ko‘pincha yangi va noma’lumlarga oid mustaqil savollar va muammolar shaklida namoyon bo‘ladi va talabalarning tadqiqot doirasi kengayadi.

Bu boshlang‘ich maktab yoshida ijodkorlikning asosiy tarkibiy qismi muammoli bo‘lib qolishiga olib keladi, bu esa bolaning yangiga doimiy ochiqligini ta’minlaydi va qarama-qarshiliklarni izlash istagini kuchaytiradi. Ijodiy bolada taklif qilingan va mustaqil (ko‘rinadigan) muammolarni hal qilish ko‘pincha o‘ziga xoslikning namoyon bo‘lishi bilan birga bu ijodkorlikning yana bir muhim tarkibiy qismi, u farq darajasini, nostandart, g‘ayrioddiyligini ifodalaydi.

Kichik yoshdagi o‘quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish shartlari psixologiya-pedagogika fanlarida hozirgi kunda tez o‘sib borayotgan axborot sharoitida ijodiy fikrlashni rivojlantirish va faollashtirish alohida ahamiyatga ega ekanligi bir necha bor ta’kidlangan. Darhaqiqat, har qanday faoliyatda faqat ma’lum hajmdagi bilimlarni egallash emas, balki eng muhimlarini tanlab olish, ularni turli masalalarni hal qilishda qo‘llay olish alohida ahamiyatga ega bo‘ladi.

Ushbu maqolada ijodiy o‘qitish metodlarining psixologik va pedagogik asoslari tizimli yondashuv asosida yoritilgan. Ayniqsa, ijodiy fikrlashni shakllantirishda samarali bo‘lgan 7 ta ijodiy metod tahlili (jamoaviy ish, aqliy hujum, rol o‘ynash, dizayn fikrlash, o‘quv sumkasi, SCAMPER modeli va muzqaymoq tayoqchalari metodi) orqali o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi interaktivlik, hamkorlik, va ijodiy yondashuvlar yoritilgan. Bu metodlarning integratsiyasi orqali bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining kasbiy kompetensiyasi va ijodiy salohiyati oshiriladi.

Maqolada ko‘rsatilgan ijodiy metodlar amaliy jihatdan boshlang‘ich ta’limda qo‘llanishga mos va real pedagogik muhitda o‘qituvchining darsni ijodiy tashkil etish imkoniyatlarini kengaytiradi. Ayniqsa, "aqliy hujum", "SCAMPER modeli", "rol o‘ynash" usullari o‘quvchilar tafakkurini rivojlantirish, ularda mustaqil fikrlash, muammoni hal qilish, yangicha yondashuvlarni qo‘llash ko‘nikmalarini shakllantirishda muhim o‘rin tutadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – T.: Adolat, 2020.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ–2909-sonli qarori. “2017–2021 yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasi”. – T.: 2017.

3. Boshlang‘ich ta’lim davlat ta’lim standarti. – T.: O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi, 2022.

4. Vygotskiy L.S. Imaginatsiya va ijod bolalarda. – M.: Pedagogika, 1983. – 160 b.

5. Shadrikov V.D. Shaxs psixologiyasi: ijtimoiy va intellektual rivojlanish. – M.: Logos, 2007.